

בס"ד

שיעור הגר"א עוזר שליט"א ראש ישיבת אתרי

המתקיים בבית הכנסת "מאור ישראל", בראנד 18, הר נוף

בענין:

מ ז ז ה
חובת הדר

- תקיט -

נמסר בש"ק פ' ואתחנן ה'תשע"ז

בש"ק ראה יוקדם השיעור ויחל השיעור אי"ה בשעה 17:20 ויהיה בענין:

אין מערבין שמחה בשמחה

מנחה בשעה 17:00

ברכת מזל טוב לבבית שלוחה בזה למו"ר הגאון המופלא כארי ישאג, מרביץ
תורה לעדרים

ר' אריאב עוזר שליט"א

ראש ישיבת אתרי, ונוות ביתו תליט"א לרגל חתונת בתו תחי'. יה"ר שירו רב
נחת מכל יוצאי חלציהם "וקול רינה וישועה ישמע באהלי צדיקים".

בברכת שבת שלום

המארגנים

תמנתי

052-7673419

מזווה חובת הדר

וכן יש לתלות בזה פלוגתת הראשונים המובאת בהגהות מיימוניות (הל' מזווה) בשוכר בית מגוי, אם חייב במזווה או פטור, שהרי טעם החיוב הוא משום דמחזי כשלו ובית של גוי שמו עליו ולא מחזי כשל השוכר. והשו"ע פסק לחייב. והנה אם השוכר חייב מדרבנן משום דמחזי כשלו יש מקום לפטור בבית של גוי מהטעם האמור, אבל אם השוכר חייב מדאורייתא הדעת נותנת לחייב, דהא כל עיקר חובה זו מוטלת על הדר בלבד [אם משום שמירה או 'ביתך' - ביאתך, או מטעם אחר], ומה לי אם הבית שייך לישראל או לגוי.

ולכאורה נראה לתלות פלוגתא זו בחקירה שהעמיד הגרא"ל מאלין (ח"א יח) בעיקר גדר חיוב מזווה, [וכן צדד בעצמו בתחילת דבריו לתלות החקירה בהך פלוגתא, אלא שאח"כ נטה מדרך זו]; האם חיוב מזווה חיוב גברא הוא או חיוב חפצא, כלומר האם המזווה היא חובת הבית ביסודה, ועל האדם - הבעלים או הדר - מוטלת החובה לקיים את חובת הבית ולקבוע בו מזווה, או דלמא יסוד החיוב הוא חיוב גברא, והבית אינו אלא מקום הקביעה. וצדד הגרא"ל שאם הוא חיוב הגברא מסתבר שתלוי בדיוור האדם ואין הבעלות על הבית מעלה או מורידה, דהגברא הדר הוא המחויב במצות מזווה, ואילו אם הוא חיוב חפצא, מסתבר שעיקר הדבר תלוי בבעלים על הבית, שהוא זה המחויב לקיים את חובת הבית, אלא שיש תנאי נוסף דבעינן שגם ידור בבית, דבלאו הכי אין הבית מחויב. [ואף שלשון רש"י והרמב"ם דמזווה חובת הדר 'ולא חובת הבית' - היינו לאפוקי שאין הבית מחויב בלא דיוורין בתוכו, אבל כאשר דרים בו יש מקום לחקור דחובת הבית היא ביסודה]. ואם כי אין הדברים מוכרחים לתלות פלוגתת הראשונים בחקירה זו, אך כן מסתבר לפי פשטות הסברות.²

ונראה שנידון זה שנוי במחלוקת הפוסקים בכמה דינים בהל' מזווה. דהנה המג"א (יט) נקט כהנחה פשוטה [וכ"ה במשנ"ב שם] שהקובע מזווה קודם שדר בבית אינו יכול לברך עליה שהרי עדיין לא נתחייב, וכמו שאין מברכים בהטלת ציצית כל זמן שאינו לובש הבגד. וחדש המג"א שאם קבע מזווה מקודם, כשנכנס לדור מברך 'אקב"ו לדור בבית שיש בו מזווה' [וזהו חידוש שלא הובא בשאר פוסקים, לשנות נוסח הברכה לפי הענין]. וחזינן שנקט שאפשר לקבוע מזווה קודם שנתחייב בה, שהרי לשיטתו עדיין אין חיוב וקיום מצוה עד שידור ואעפ"כ קובע [ולדבריו אף אינו מפסיד הברכה עי"כ, שהרי יברך כשייכנס]. אכן יש שדנו בזה לפסול משום 'תעשה ולא מן העשוי' שהרי הקביעה לא היתה בזמן המחויב. והגר"ח שליט"א (בסוף מסכת מזווה) כתב שלקבוע ודאי יכול, והשוה זאת להטלת ציצית בטלית קודם שמתעטף בה - הרי שההטלה או הקביעה

(א) 'וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך'. הנה שנו בברייתא (פסחים ד. ב"מ קב. ע"ז כא) המשכיר בית לחברו - על השוכר לעשות לו מזווה, וכדאמר רב משרשיא מזווה חובת הדר היא. ונחלקו הראשונים האם חיוב השוכר במזווה הוא מדאורייתא או מדרבנן; לתירוץ האחד בתוס' במנחות (מד) השוכר חייב מהתורה במזווה, דמזווה חובת הדר היא לבדה ואין צורך בבעלות כלל. וכן דקדק בחיי אדם מרש"י (בפסחים ד ובכ"מ) שפירש 'חובת הדר' לפי שהדר הוא הצריך שמירה, ועוד ד'ביתך' כתיב ודרשינן דרך ביאתך, והרי השוכר הוא היוצא והבא בבית ולא המשכיר - מבואר שנקט טעמא דאורייתא לחייב את השוכר. ואילו בתירוץ השני נקטו התוס' דמדאורייתא אין חיוב אלא למי שהבית שלו [דכתיב 'ביתך' בשתי פרשיות, חדא לדרוש דרך ביאתך ואידך משמע בית שלך], אלא דבעינן נמי שיהא דר בו, הלכך מדאורייתא פטורים שניהם, השוכר והמשכיר, זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו דר בו, וכיון שהמשכיר פטור משום שמזווה חובת הדר, לכן הטיילו חכמים החיוב על השוכר, משום דמחזי כבית שלו [או מפני שהוא צריך שמירה. ר"י מלוניל ב"מ קא:]. וכן נקטו התוס' בע"ז (כא), וכן הוא בפסקי הרא"ש (בהלכות מזווה). וכן נקט לעיקר ההלכה בשו"ת רעק"א (סו), וע"ע להלן.

והתוס' הוכיחו כן שחיוב השוכר אינו אלא מדרבנן, מהא דאמרינן במנחות שם שהשוכר בית בחו"ל עד שלשים יום אינו חייב במזווה, ומשלשים יום ואילך חייב [ובא"י חייב מיד משום ישוב א"י, ופירשו הראשונים בכמה אופנים]. והלא נראה שחילוק זמנים זה אינו אלא מדרבנן, דאילו מדאורייתא מה לי אם שוכר לשלשים יום או פחות, אלא מוכח שאין חיובו אלא מדרבנן משום שנראה כשלו הלכך לא חייבו בפחות משלשים שאינו נראה כשלו. ולדעת החולקים ביארו התוס' דעד שלשים יום חשיב דיוור עראי ופטור ורק משלשים יום ואילך חשיבי דיוורין של קבע לחייב.

ויש להראות שתי נפקותות אפשריות מפלוגתא זו, דהנה חקר רעק"א (כתב וחותם נט) מה הדין בשוכר בית מראש לשלשים יום ויותר, האם חייב השוכר לקבוע מזווה מיד או רק בתום השלשים. ובסידור דרך החיים נקט שחייב מיד. ובבית הלוי (בסוף ספרו עה"ת) דקדק מלשונות הראשונים לכאן ולכאן. ונראה בפשטות לתלות נידון זה בפלוגתת הראשונים האמורה; שאם השוכר לשלשים יום חייב מדאורייתא, וכנ"ל משום דהוי דיוור של קבע, מסתבר לחייבו מיד שהרי סו"ס הדיוור קבוע כבר מתחילה [אם לא שננקוט כטעמא דרש"י דעד שלשים חיישינן שיחזור בו. וי"ל]. אבל אם חיובו מדרבנן משום דמחזי כבית שלו, מסתבר שחיוב זה מתחיל רק מיום השלשים אבל עד אז לא מחזי כביתו.³

א ואכן פשטות לשון הפוסקים גבי ציצית דעד שלשים פטור גם אם שכר ליותר משלשים, וזה מתאים לאמור, דהתם לכו"ע פטור מדאורייתא לאחר שלשים, ורק משום דמחזי כשלו חייבוהו הלכך כל שלשים פטור.

ב יש להעיר שטלית שאולה לדברי הכל פטורה מדאורייתא דכתיב 'כסותך' הגם שהיא חובת גברא.

וברעק"א שם הוסיף עוד שאף על פי שבני ביתו נמצאים בבית, הלא הם פטורים ממזוזה מאחר ואין הבית שלהם, והוא אינו חייב מפני שאינו שוהה בבית. והאחרונים נקטו דמ"מ כך היא צורת הדיוור של אדם, שבני ביתו דרים שם, ואטו אדם שיש לו אורח בחדר ביתו, פטור אותו חדר ממזוזה. ועוד הקשה הנח"צ הלא כל חפציו מונחים בבית ולא גרע מבית האוצר דנקטינן [דלא כהרמב"ם ודעימיה] שחייב במזוזה. וכנראה נקט רעק"א שבית האוצר חייב רק מחמת טפילותו לשאר הבית שהוא הדירה העיקרית, אבל אין לבוא על הבית עצמו בתורת 'בית האוצר' שהרי אינו טפל לשום דבר אחר. ומ"מ סברת רעק"א מחודשת מאד ואין כן סוגיין דעלמא, דפשטא דמלתא גם בזמן שיוצא מביתו לזמן כדרך בנ"א, עדיין דיוורו בבית, שכך היא צורת דיוור של אדם בביתו, שהוא יוצא ונכנס בו בכל שעה ואינו כלוא בתוכו.

ועל כל פנים נראה ודאי דדינו של רעק"א לא יתכן אלא לפי הצד שחייב מזוזה ביסודו חיוב גברא הוא, והוא חל בדיוורים שבפועל, ובוה יש מקום לשמוע דדוקא כששוהה בבית חייב, אבל אם ננקוט שהוא חיוב הבית, דכל דחייל עליה שם 'בית דירה' חייב, הלא ודאי לא פקע תורת 'בית דירה' ביציאת אדם מביתו על מנת לשוב. והרי אפילו כשעדיין לא נכנס לדור אמרינן במסכת מזוזה שקובע מזוזה, ק"ו בן בנו של ק"ו כשכבר דר בבית אלא שיוצא לכמה שעות.

והגרי"א הקשה על רעק"א מדברי הר"י מלוניל (ב"מ קא) שאם יש לאדם עשרה בתים ודר פעם בזה ופעם בזה - כולם חייבים במזוזה כל הזמן. הרי להדיא שאין הדבר תלוי בדיוור שבפועל. ואכן משמע מלשון הר"י מלוניל שהיא חובת הבית, שהואיל והוא דר בו לעתים חשיב 'בית דירה' וחייב. ויותר משמע כן מלשון הר"י מלוניל בהלכות מזוזה שסתם שמי שיש לו בית העומד לדירה חייב במזוזה גם אם אינו דר בתוכו. ובודאי כוונתו שאינו דר שם כעת אבל לעתים הוא דר בו [שאל"כ ודאי פטור דהא מזוזה חובת הדר]. הרי משמע שהעיקר תלוי בחפצא דהבית. נמצא אם כן שדעת הר"י מלוניל כמסכת מזוזה ובה"ג הנ"ל שהיא חובת הבית, ואילו דעת רעק"א מוכחת שהיא חובת הגברא.

והנה בדברי רעק"א הללו מבואר חידוש נוסף, במה שרצה לומר שכשחוזר לביתו מברך על המזוזה, והרי באותה שעה אינו עושה שום מעשה מצוה. ואזיל בזה לשיטתו שם שנקט שהנכנס לדור בבית שקנה מחברו וכבר יש בו מזוזה מברך על מצות מזוזה בכניסתו [ולבסוף הביא מהברכ"י (יט) שאין לברך בלא מעשה]. וכן מוכח מדברי המג"א הנ"ל בקובע מזוזה קודם שנכנס לדור, שמברך בכניסתו.

ד ויש צד לומר שאף רעק"א לא אמר אלא לענין קיום המצוה, שאין האדם מקיים כשאינו דר בגופו, אבל חיוב מזוזה איכא בכל אופן דלא גרע מבית האוצר, אלא שחילוק זה מחודש ואין לו יסוד (ע' מנח"ש א).

ה וזה מתאים עם שיטתו שם דהשוכר אינו חייב מדאורייתא, מפני שהיא חובת הבית כדלעיל בפנים.

ו והכי קיי"ל (מנח"ש א).

יכולה להעשות קודם שנתחייב בה. ואולם יש מקום לדון בהשוואה זו, דהתם הבגד הוא אותו בגד קודם שלבשו ולאחר שלבשו ואין הלבשה נחוצה אלא לחלות חיוב הגברא, אבל בבית הלא בעינן 'בית דירה' ואפשר שכל עוד לא נכנס לדור בו אין על הבית תורת 'בית דירה' להתחייב. ועכ"פ יש מקום לחלק בזה בין אם נכנס לגור מיד ובין אם לא ייכנס לדור בו אלא לאחר זמן מרובה די"ל שאינו 'בית דירה' כעת אלא בית שמם, ולא דמי לבגד כאמור.

אכן הגרי"פ פערלא (בבאורו לרס"ג עשה ח) הראה מדאמרינן במסכת מזוזה בית חדש כשגמרו חייב ליתן בו מזוזה - משמע שמשעה שגמר לבנות הבית מיד נתחייב במזוזה קודם שדר בו. וכן העתיק הבה"ג וכ"ה בתשוה"ג. הרי נראה שנקטו דחיוב מזוזה חל עוד קודם הדיוורין כיון דמיד שבנאו ע"מ לדור בו חשיב בית דירה, ונראה שלשיטה זו מברך עליה כשקובע אף על פי שאינו דר בו. והרי חזינן לשיטה זו שלא רק שחל שם 'בית דירה' עוד קודם שדר אלא שכבר חלה חובת מזוזה על האדם.

ואם כן נראה שנחלקו בחקירה הנ"ל; דלמסכת מזוזה חיוב מזוזה הוי חיוב חפצא, וכל דחייל עליה שם 'בית דירה' מתחייב הבית במזוזה. ואילו המג"א נקט כפי הנראה שהוא חיוב גברא, הלכך רק הדיוור בפועל הוא המחייב במזוזה. [והגר"ח"ק שם הביא מהחזו"א שהורה שאם כבר הכניס חפציו על מנת לדור - קובע מזוזה. וכנראה נקט שהנחת המטלטלין נחשבת כתחילת הדיוור].

ב) וכן יש לדון לפי"ז במה שחידש הגרעק"א (בתשובה ט) שהיוצא מביתו לכמה שעות וכל שכן לימים מרובים, כשחוזר לביתו לכאורה יש לו לברך על מצות מזוזה. וכתב שאע"פ שאין נוהגים כן מ"מ צ"ע לדינא. ונראה שנקט שבאותו הזמן שאינו בבית פטור ממזוזה ואינו מקיים המצוה באותה שעה, וכמו שדימה שם למצות סוכה שאם יצא והסיד דעת, כשחוזר צריך לברך שהרי עתה ישנו קיום חדש של המצוה. והביא ראיה מהמג"א (כא) שהביא מהאריז"ל להוכיח שיש לו לאדם לישן בט"ק בלילה מהא דדוד המלך נתעצב במרחץ שהוא ערום בלא מצוות עד שנזכר במילה, משמע שבכל לילה ולילה אינו ערום ממצות יציאת ודחה המג"א שי"ל שבכל לילה מקיים מיהת מצות מזוזה, משא"כ במרחץ. ומזה הוכיח רעק"א שכשאדם שוהה במרחץ מחוץ לביתו אינו מקיים מצות מזוזה בקבועה בביתו. אך כבר דחו הנחלת-צבי (י"ד רצא) והגרי"א (עין יצחק י"ד לא) והמחנה-חיים (ח"א טו) ראיה זו, שאין כוונת המג"א שכשהוא במרחץ אינו חייב במצוה ולא מקיים, דודאי יש לו קיום במצוות נוספות [שהרי היה מלך והיה לו ספר תורה והיה יושב בארץ ישראל וכד'] אלא שנצטער על שאינו מוקף במצוות, וכפי שהביאה הגמרא שם דישראל מסובבין במצוות, וכשהוא במרחץ אינו מסובב במצוה, הגם שי"ל שמקיים מצוה במה שיש מזוזה בבית. ושפיר כתב המג"א דבלילה מסובב הוא במצות מזוזה.

ג צ"ב לפי"ז מדוע המשכיר בית לחברו פטור מדאורייתא, מ"ש מבנה בית ולא נתיישב בו, ומה סברא לחלק בין בנה ע"מ לישב בו או ע"מ להשכירו. גם מ"ש מאילו דר בבית ויצא ממנו ואינו משתמש בו שפטור ממזוזה (תוס' פסחים ד.) מאילו לא נכנס מעולם. והיה נראה לפרש המסכת מזוזה באופן שכבר דר בו ואעפ"כ אינו חייב לקבוע בו מזוזה עד שלא גמרו. וצ"ע.

בגד שאינו מצויץ [והר"י שהתיר זהו משום שסבר שגדר המצוה הוא הטלת הציצית והרי על ההטלה הוא אנוס], ואם כן במזוזה נראה דבפשטא דמלתא גדר המצוה הוא קביעת המזוזה ואילו הדיור בבית הוא רק תנאי לחיוב, על כן מסתבר שבזה הכל מודים שאין איסור לדור כשאנוס מלקבוע.

עב"פ להפמ"ג שנקט שאסור לכתחילה לדור כשנפלה המזוזה, יש לעיין מה הועיל בתקנתו שיצא מהבית, סו"ס הלא זוהי דירתו שיחזור אליה, וגם כל חפציו ומטלטליו בתוכה, ומה הפרש אם נמצא בגופו בתוך הבית או מחוצה לו - ומוכח שתפס כרעק"א שאין אדם מחויב במצוה אלא כאשר הוא נמצא בפועל בביתו, ועל כן מורינון לו לצאת החוצה כדי שלא יבטל המצוה.

ג) ולכאורה יש להוכיח שחיוב מזוזה חיוב הבית הוא, דהנה מבואר בחולין (קלה) שעיסת השותפים חייבת בחלה, וכן לענין ראשית הגז הלכה כרבנן שצאן של שותפים חייב, אלא שהרמב"ם חילק ביניהם דבחלה חייב אף בשיעור עיסה מצומצם (בכורים ו) ואילו לענין ראשית הגז (בכורים י) הצריך שיהא שיעור חיוב לכל אחד ואחד מהשותפים, חמשה צאן לכאור"א. וכבר עמדו המפרשים לבאר החילוק. ופירש הגר"ח (בספרו) דבחלה החיוב הוא בחפצא של העיסה, שלכך היא טובלת, משא"כ ראשית הגז אינו חיוב חפצא אלא חובת גברא דלהכי אינו טובל, הלכך בכל מקום בעינן שיעור בדבר המחייב; גבי חלה סגי בשיעור חיוב בחפצא וא"צ שיעור לכל גברא וגברא שהרי החפצא הוא המחויב, משא"כ בראשית הגז בעינן שיעור לכל גברא וגברא. והנה לענין מזוזה מבואר בגמרא שם דבית השותפים חייב במזוזה, ובודאי סגי בשיעור בית אחד וא"צ שיעור לכאור"א מהשותפין - א"כ לכאורה מוכח שמזוזה חובת חפצא כחלה.

אך אין זו הוכחה מכמה וכמה טעמים. ראשית יש לדחות מיניה וביה שאף לפי הצד שחובת גברא היא אין צריך שיעור לכל שותף ושותף, שהרי להך צד חיובו משום הדיור, והרי בכל בית סגי בד' אמות גם אם יש בו כמה בני בית - הרי מוכח שאין אחד ממעט משיעור דיור של חברו, שכלפי עצם הדיור לא נגרע כלום מהשיעור בכך שיש דייר נוסף. וה"ל לענין שותפין, אין הדיור של אחד מגרע משיעור של חברו.

ועוד יש לדחות, דבזכר יצחק (עא) חילק באופן אחר בין חלה לראשית הגז, דבחלה השיעור אינו בחיוב אלא בתורת 'עיסה', וכלפי שם 'עיסה' כך לי אם היא שייכת לאדם אחד או לכמה, משא"כ בראשית הגז אין השיעור בחפצא דצאן אלא שיעור בחיוב, ולכן כשיש כמה שותפים צריך שיעור חיוב לכל אחד ואחד. [ועיקר יסודו שבחלה השיעור בחפצא דעיסה, כן מובא גם בשם הגר"ח (בתדושי הגרי"ו מנחות ע ובתורת זרעים), לבאר הא דאמרינן בירושלמי דעיסה העשויה מחטים וכוסמין ושעורים באופן שאין שם שיעור המחייב אלא בצירוף שלשתם - החטים והשעורים פטורים שהרי אין להם צירוף זע"ז, ואילו הכוסמין

ומצינו נידון הפכי בחדושי הגר"ח (בסנסטיל ברכות), בעושה מעשה מצוה בלא שמקיימה, דהנה מבואר ברמב"ם שהקובע מזוזה בבית חברו בשליחותו - השליח מברך, אבל אם מטיל ציצית בבגד חברו כשהוא לבוש בו אינו מברך, ומאי שנא. ופירש הגר"ח דברכת המצוות אינה תלויה במקיים המצוה אלא נתקנה על העושה מעשה המצוה, גם אם אינו מחויב בה ואינו מקיימה, הלכך בקביעת המזוזה הרי השליח הוא עושה את מעשה המצוה, קביעת המזוזה. משא"כ בציצית מעשה המצוה הנו לבישת הבגד המצויץ, לא הטלת הציצית בבגד, והרי המטיל בבגד שחברו לבוש בו אינו עושה מעשה מצוה [ודבריו אלו של הגר"ח בגדר מצות ציצית, ראינו במק"א דתליין בפלוגתת הראשונים. ושיטת הרמב"ם מוכחת כהגר"ח, וכמו שביאר תלמידו הגרב"ד (מובא בחדושי ר' ראובן פ"ק דסוכה), שגדר המצוה הוא לבישת טלית מצויצת, וכפשטות נוסח הברכה 'להתעטף בציצית'. ואולם יש ראשונים שנקטו שגדר המצוה הוא שתהא הציצית מוטלת בבגדו, ואילו לבישת הבגד אינה אלא התנאי והמצב שבו חל החיוב].

והוסיף הגר"ח טעם לחלק בין ציצית למזוזה, דציצית חובת גברא היא ואילו מזוזה חובת חפצא, חובת הבית [ואמנם אף לפי הצד שמזוזה חובת גברא גם כן יתכן החילוק האמור, דסו"ס החיוב הוא לקבוע מזוזה ולא לדור דיור עם מזוזה]. והנה רעק"א דס"ל לברך בכניסה לדור אף בלא מעשה במזוזה, נראה דלא ס"ל כהגר"ח לברך על מעשה מצוה בלא קיום מצוה, שהרי לשיטתו ברכת המצוות נתקנה על המקיים ולא על העושה. ולפי מה שנתבאר הרי גם לא ס"ל כהגר"ח בעיקר חילוקו, דלרעק"א אף מזוזה היא חובת גברא. [ורחוק לומר דלעולם גם לרעק"א הברכה נתקנה על מעשה המצוה, אלא שלשיטתו הדיורין היינו מעשה המצוה, כלומר המצוה היא לדור דיורין שיש בהם מזוזה - דפשטא דמלתא המצוה היא בקביעת המזוזה ובמציאותה ואין הדיור חלק מהמצוה].

ואף כי דברי רעק"א מחודשים מאד כאמור, מצינו לו חבר - במה שכתב הפמ"ג (או"ח לח, מובא בפ"ת הל' מזוזה רפה) באדם שנפלה לו המזוזה בשבת, אם יכול יעזוב את ביתו למקום אחר, ורק בשעת הדחק מותר להישאר בביתו. ודימה זאת לציצית שנפסקה בשבת ואנוס מלהטילה, דלכתחילה אין לו ללבשה ורק במקום כבוד הבריות מותר. והנה בעיקר דמיונו לציצית יש לדון לפי מה שראינו במק"א דהא דחיישינן לכתחילה בציצית שנפסקה בשבת לדעת הראשונים שאסור ללבשה, זהו משום שאותם ראשונים ס"ל שגדר המצוה היא לבישת בגד מצויץ וכנ"ל בדעת הרמב"ם, הלכך גם כשאנוס מלהטיל סו"ס על הלבישה מיהת איננו אנוס והרי הוא מבטל המצוה בעצם לבישת

ז שיעורים סה רכג.

ח ואף אם נחשב כן בדעת רעק"א, לדון את הדיורים גופייהו כמצוה, אולם בדעת שאר הפוסקים שנקטו שהמסית דעת מביתו כשחזור אינו מברך, ודאי לא ס"ל שהמצוה היא בדיורין אלא הימצאות המזוזה, ואעפ"כ נקטו כמה פוסקים כדברי המג"א שכשנכנס לבית עם מזוזה מברך - ועל כרחק ס"ל דאף בקיום מצוה בלא מעשה מברך. [ונראה דלפמ"ש הפוסקים שאם לבש ציצית ותפלין בלילה, כשמאיר היום ובא לברך ימשמש בהם, נראה שאף למש"כ המג"א ורעק"א שכשנכנס לבית יברך על המזוזה, יש לו למשמש בה בשעת ברכה].

ט בשיעורים הנ"ל.

ז ונראה שלפי הבנתו זו שפיר השווה זאת לציצית, שלדעתו הדיורין בבית והלבישה בבגד תרווייהו ממעשה המצוה הם וכישיבת סוכה. ויתכן שאף החולקים על רעק"א יודו שאם בכוונתו לצאת מהבית בדעה מפורשת שאינו חפץ בדיורין בו, סגי אף ביוצא לכמה שעות, הדיורין תליין בדעת האדם [ודמי קצת לעוקף חפץ בתחילת ד' ונה בתוך ד' כדי להיפטר ע"כ וממשיך עוד ב' אמות, שמסתבר שאף שמצד עצם ההנחה אין כאן הפסקה דהוי כעומד לתוף, אך מחשבתו המפורשת מהניא להחשיב הנחתו כהנחה. וכמדומני שכן צדד הגרשו"א], ובפרט לפי הצד שנסאר לדור בו - הרי זה בית שאינו ראוי לדירה עתה.

שותפות גוי בבית, אין כאן בית שלם על כל כתליו וזויותיו שהרי בכל חלק ממנו איכא חלק פטור [ויש בפוסקים טעמים נוספים לפטור, משום חשש סכנה או בזיון מחמת הגוי, אבל הנידון כאן הוא באופנים שאין שייכים טעמים אלו]. ועמד הגרעק"א (בתשובה 10) מדוע לא חש הרמ"א לדעת הרשב"א (בחולין קלו) המחייב במזווה בשותפות גוי, והב"י (בנדק הבית) הביאו ופסקו כוותיה. [אכן כבר העיר השד"ח דקושיא על הרמ"א ליכא, מפני שהגהות בדק הבית שהוסיפם הב"י לאחר זמן לא היו לפני הרמ"א בשעת כתיבת הגהותיו, וגם חדושי הרשב"א חולין לא היו לפני הרמ"א]. ופירש רעק"א להצדיק פסק הרמ"א וכתב שנידון זה אם שותפות גוי חייבת או פטורה, תלוי בפלוגתת הראשונים הנ"ל אם השוכר חייב במזווה מדאורייתא, שלדעת המחייבים מדאורייתא הרי שהכל תלוי בדיוור לבד, הלכך גם אם יש שותפות גוי בבית הלא למעשה דר שם הישראל והדיוורין מחייבים במזווה, ומה לי אם גם הגוי שותף בבית ואף דר בתוכו. אך כיון דקיי"ל - כן נקט הגרעק"א - כדעת הפוסקים את השוכר מדאורייתא, דבעינן 'ביתך' שלך, א"כ מסתבר שאם יש שותפות גוי, חסרה בעלות הישראל ופטור [ורק השוכר חייב מדרבנן דמחזי כשלו כנ"ל, משא"כ בבית המשותף לישראל ונכרין]. ולכן נקט הרמ"א לפטור.

והנה צ"ע בדברי רעק"א, ראשית, דלדבריו תסתער סתירה בשיטת רש"י, דהנה כתב שם להוכיח מרש"י כהמרדכי דשותפות גוי פטורה, ממה שכתב (ביומא יא) באבולי דמחוזא שחייבים במזווה כי רוב אנשי מחוזא ישראל ניהו. ומשמע שאם הרוב נכרים פטורה - הרי ששותפות גוי פוטרת. והלא הבאנו לעיל מהחיי-אדם להוכיח מפרש"י בכמה מקומות שחייב השוכר הוא מדאורייתא, דהדר מחויב מעיקר הדין מפני שיוצא ובה בבית תמיד וכדדרשינן 'ביתך' - ביאתך. וא"כ הלא לדברי רעק"א דתליין שני הנידונים זב"ז, היאך תתפרש שיטת רש"י שמצד אחד שותפות גוי פוטרת ומצד שני השוכר חייב מדאורייתא. *

אכן אם משום סתירת דברי רש"י - לא קשיא, דהא רעק"א בהמשך התשובה שם נתקשה מה מהני דרוב תושבי העיר ישראלים סו"ס יש שם שותפות גוי. ועל כן נראה ככוונת רש"י כמוש"כ האו"ש [וכן פירשו בעמק ברכה והגרא"ל] ששערי העיר והמדינה אינם חייבים מצד עצמם, דדוקא בתים מחויבים במזווה, אלא מפני ששערי העיר נידונים כמבוא ושער לבתי העיר. וכיון שעצם החיוב הוא בבתיים, על כן אין כאן נידון של שותפות גוי דהלא הבתיים אינם משותפים, ומש"ה רוב בתי העיר הוא הקובע את דין שער העיר, שאם רובם ישראל הרי חשיב שער העיר ככניסה לבתיים המחויבים במזווה, ואם רוב גויים חשיב ככניסה לבתיים הפטורים. ולפי זה אין כל ראיה לנידון שותפות גוי [ודלא כהבנת רעק"א בפרש"י] ושפיר יתכן לומר בשיטת רש"י דשותפות גוי אינה פוטרת, ומיושבים דברי רש"י אהדדי.

יא יש מקום לומר שרק צד אחד מוכרח לדעת רעק"א, כלומר שאם מחייבין בשותפות גוי על כרחו לחייב בשוכר, וכיון דקיי"ל בשוכר שפטור מדאורייתא בהכרח ששותפות גוי פוטרת, אבל לא ידענו גיטא יתכן שכל היכא שדרים בו ישראל וגוי דיוירי בעלים חסר בדיוור המחייב, וכמו אילו יתעטפו גוי וישראל בטלית אחת ד"ל שחסר בלבישה המיוחדת לחיוב. וביטור "ל דבאופן זה אוליין בתר עיקר הדיוור, וכאשר עכ"פ הרוב גויים, חשיב הבית כבית-דירה של גויים, שהרוב קובע את שם הבית ותכליתו כדאשכחן בכל דוכתי [כמו אור בעיר שרובה גויים לענין ברכת הנר, וכן מרחץ וכד']. ובהו יתבאר דברי רש"י דתליין ברוב גויים או ישראל, באופן דאילו לשיטתו שהכל תלוי בדיוורין ולא בבעלות.

לבדם חייבים בחלה, שלהם יש צירוף הן עם החטים הן עם השעורים. והלא אם השיעור הוא שיעור בחיוב, הרי למעשה אין כאן שיעור חיוב דהא רק הכוסמין חייבים. ומוכח שהשיעור הוא בשם 'עיסה', הלכך כלפי הכוסמין יש כאן תורת עיסה שהרי יש להם צירוף עם החטים ועם השעורים, ורק מצד החטים או השעורים אין עמם 'עיסה'. ולפי סברא זו תו לא קשה ממזווה, דודאי השיעור ד' אמות אינו שיעור בחיוב אלא שיעור בחפצא דבית [וכמו שאר הלכות התלויות בשם 'בית' דבעינן שיהא בו ד' אמות], הלכך לא אכפת לן שיש בו כמה שותפין. וא"כ לעולם איכא למימר דמזווה חובת גברא היא, רק השיעור הוא שיעור בשם 'בית'.

ועוד יש לדחות עפ"י ד החזו"א (בלקוטים לזרעים ז, וכן בגליונותיו לגר"ח הנ"ל) לחלק בין חלה לראשית הגו באופן נוסף, דלעולם סגי בשיעור אחד גם בדאיכא שותפין, אלא שבראשית הגו אין צירוף לצאן אלא על ידי הבעלות, הלכך כל שיש כאן כמה בעלים אין להם צירוף - לכן בעינן שיעור צאן לכל אחד ואחד, שרק בעלותו היא המצרפתם לחיוב, משא"כ בחלה הצירוף נעשה במציאות הטבעית, במה שהעיסה דבוקה כאחד או עכ"פ נושכת לחברתה הלכך אין הפרש אם היא של אדם אחד או כמה. וא"כ הכי נמי במזווה השיעור הוא בעצם מציאות הבית, הלכך לא בעינן שיעור לכאו"א גם אם נימא דחובת גברא היא.

ולכאורה עוד היה מקום להוכיח שמזווה חובת בית מהא דכילי הריב"ש (בתשובה שמז) לבאר החילוק בין חלה ותרו"מ ששותפים חייבים בהן ובין אתרוג השותפים שאין יוצאים בו [וכיוון לזה באבי עזרי (הל' מזווה) בהרחבת העניין], דבחלה ותרו"מ החיוב חל על העיסה והפירות, ועל כן גם כשיש כמה שותפין חל החיוב על החפצא, וכמוש"כ רש"י (בחולין קלה) שהכתוב קרא לכל ישראל בלשון יחיד, שהואיל והחובה על החפצא, כך לי אם יש על החפצא בעלים אחד או כמה, משא"כ אתרוג אינו חובת חפצא מסוים אלא חובת הגברא היא ליטול אתרוג, ועל כן בעינן שלכל אדם ואדם יהא לו אתרוג השייך לו, ואם האתרוג שייך גם לאחר, אין מתקיימת חובה דידיה. והנה במזווה הכל מודים שבית השותפים חייב וכנ"ל, וא"כ היה עולה על הדעת להוכיח מזה דחובת חפצא היא, מדלא דיינינן לה כאתרוג השותפין - אך הא בורכא, כי עיקר חילוק הריב"ש אינו בין חיוב גברא לחיוב חפצא, וטלית השותפין תוכיח שחייבת לכל הדעות בציצית הגם דקיי"ל ציצית חובת גברא, אלא החילוק הוא בין חיובים [אף חיובי גברא] התלויים בחפץ, לחיובים עצמיים שאינם תלויים בחפץ מסוים, שבחיובים התלויים בחפץ כגון ציצית [שהחיוב מתחיל בהיות לו בגד של ד' כנפות] או מזווה [שהחיוב חל בהיות לו בית], אין השותפות גורעת מהחיוב, ואילו בחיובים שאינם תלויים בחפץ מסוים אלא חובת גברא עצמית היא, כגון ד' מינים, בעינן בעלות גמורה של הגברא.

ד ויש לנו להעמיק חקר בענין זה, דהנה פסק הרמ"א (ביו"ד רפו) שבית המשותף לישראל ולגוי פטור ממזווה. ומקורו במרדכי (בע"ז כא, וביתר הרחבה בהגהות המרדכי שלהי חולין - תשובת הר' חיים להר' אביגדור) - מפני שאין חיוב אלא בבית שלם, וכיון דאיכא

חולין מדף קיח ואילך אינם להר"ן אלא לאחד מן הראשונים) קשרו שני הנידונים זב"ז, שותפות גוי ושוכר. אך ברשב"א מוכח שנקט לחלק בין הנידונים, וצ"ב].

על כן נראה לבאר בשיטת הרשב"א שאין הדברים תלויים זה בזה, דמבואר ברשב"א בחולין שם הטעם ששותפות גוי חייב, דעכ"פ ישראל הדר צריך שמירה, וכעין לשונות רש"י הנ"ל גבי שוכר. הרי שנקט שהחייב תלוי בדיוור ולא בבעלות על הבית. ועל כן נראה דהא דנקט שהשוכר פטור מדאורייתא אין זה מחמת חסרון בעלות אלא משום חסרון בדיוור, דלא חשיב דיוור של קבע אלא זה של הבעלים, ולא בשוכר שדיוורו מוגבל בזמן, וכעין שכתבו הראשונים דשוכר פחות משלשים יום פטור מדאורייתא משום שדיוורו עראי, כן סובר הרשב"א בכל שוכר שאין לו בבית קנין הגוף ושכירותו מוגבלת בזמן, אף אם לזמן מרובה, דאין זה דיוור של קבע ואינו בכלל דיוור ד'ביתך'. משא"כ בית המשותף לישראל ולגוי, שיש לישראל קנין הגוף לעולם, דיוורו דיוור קבע הוא וחייב.

ובזה תתורץ שיטת הראשונים שמחייבים את השוכר מדאורייתא, והלא מבואר בשבת (קלא) דבית של הפקר שאדם דר בתוכו פטור ממזוזה [שלכך אף לר' אליעזר שמכשירי מצוה דוחים שבת, אסור לקבוע מזוזה או להטיל ציצת בשבת משום דאי בעי מפקר לביתו ולבגדו ויפטור]. וכבר הוכיח מכאן הריטב"א דבעינן בעלות לחייב במזוזה והשוכר פטור מדאורייתא [כן היא שיטת הריטב"א בשבת שם וביומא יא - שלא כמו שנקט בחולין קלו]. אכן לפי הסברא הנ"ל אתי שפיר, דלעולם לא בעינן 'בעלים' אך בעינן דיוור של קבע, וסוברים הנך ראשונים ששוכר שיש לו זכות ממונית לדור בבית, חשיב דיוור של קבע, משא"כ אדם הנכנס לדור בבית של הפקר ולא זכה בו, אין זה דיוור קבע דומיא ד'ביתך'.

ויש להביא הוכחה לדברינו, דהנה הקשה בגבורת ארי (יומא יא) בהא דקיי"ל כחכמים דלשכת פרהדרין חייבת במזוזה מהתורה [דלא כר' יהודה שאינה חייבת אלא מדרבנן שלא יאמרו כה"ג חבוש בבית האסורים], והרי לפי דעת הראשונים ששוכר פטור מהתורה כי אין הבית שלו, אמאי חייבת לשכה זו והלא אינה שייכת לכהן הגדול. ויצא לחדש מתוך כך שאותה לשכה נמצאת בבעלותו הפרטית של הכה"ג. אך נראה לתרץ בפשוטו דהלא לכאורה יקשה אף לדעת הראשונים שהשוכר חייב מהתורה, סו"ס פחות משלשים יום לכו"ע פטור, והרי הכה"ג דר שם רק שבעת ימים שקודם יוהכ"פ. אך כבר עמד בזה הגבול"א שם וכתב דנהי דבעלמא עד שלשים יום חשיב עראי, אבל כהן גדול שמצווה עפ"י התורה לדור שם באותם שבעה ימים ואינו יוצא לביתו, חשיב דיוורו דיוור קבע אף בזמן קצר. ואם כן הרי לפי מה שנתבאר נכונה היא סברא זו אף לדעת הרשב"א שהשוכר פטור מדאורייתא, שהרי נתבאר שטעמו הוא משום חסרון בקביעות הדיוור ולא חסרון בבעלות, וא"כ ככהן גדול שדיוורו שם מחויב עפ"י הדין, הרי זה דיוור חשוב וקבוע להתחייב בו מדאורייתא, דמצוותו מחשיבתו לדיוור קבע הגם שאינו בעלים".

[בחזון] יחזקאל (בתוספתא יומא פ"א) הקשה על סברא זו שהכניסה לעיר נקבעת לפי רוב יושביה, הלא קיי"ל דבית הכנסת פטור ממזוזה אלא אם יש בו בית דירה לחזן הכנסת. גם נקטינן ששער ניקנור שבעזרה חייב במזוזה משום שדרכו נכנסים ללשכת פרהדרין בה דר הכהן הגדול שבעה ימים - ואמאי לא אזלינן בתר הרוב, והלא רוב הבאים לבית הכנסת או הנכנסים בשער ניקנור אין להם דירה שם, ומאי שנא משער העיר שמיעוט יושביה ישראלים. והיה מקום להבחין בין דירת גוי שהוא פטור חיובי, שביתו מופקע ממזוזה, ובין באי בית הכנסת ושער ניקנור שאין להם דיוורין, דפטורם מחמת העדר דיוור ולא משום דיוור הפוטר. וע"ש בחזו"י שעמד בזה אך מיאן מלחלק כן. ותירץ לחלק באופן אחר, שבית החזן הוא חלק מבית הכנסת, וכן לשכת פרהדרין היא חלק מהעזרה, על כן שפיר יש להחשיב את שער ביהכ"נ והעזרה כשער לאותו בית דירה, הגם שאינו עיקר השימוש של ביהכ"נ, דסו"ס איכא דירה באותו בית, משא"כ עיר שיש בה בתי ישראל ובתי נכרים הלא כל בית עומד בפני עצמו, ובזה נידון השער לפי הרוב, שאם רוב הבתים של נכרים, נקבע דין השער לפי רוב בתי העיר".

אכן, עיקר יסוד האו"ש ששער העיר והחצר אין חיובם חיוב עצמי אלא משום חיוב הבתים, הגם שנאמנו מאד בכוונת רש"י, אך נראה דתליין בפלוגתא דרבואתא, דהנה בהא דאמרין (בעירובין יא ומנחות מג) דפתחי שמאי פטורים ממזוזה, פרש"י בפירוש אחד דהיינו פתחי בית שאין עליו תקרה. וכן פסק הרמב"ם (ו.ה). והקשו התוס' הלא פתח החצר והעיר חייב [כדכתיב 'על מזוזת ביתך ובשעריך'] הגם שאין להם תקרה. ולכן פירשו בענין אחר. ותירץ הרא"ש שבית בלא תקרה אין זה דרך שימוש הלכך פטור, משא"כ עיר וחצר שכך דרכם להיות בלא תקרה. ובכס"מ הביא לתרץ מרבונו מנוח שלכך שער החצר והעיר חייב דאין חיובם אלא משום הבתים שבתוכם והלא הבתים מקורים. וכן נראה מבואר בלשון הרמב"ם (ו.ה-ה) שכשיש לבית כמה כניסות כולן חייבות במזוזה, 'לפיכך' שערי החצרות והמדינות חייבות [שהרי הבתים החייבין במזוזה פתוחין לתוכן] - הרי מבואר בלשונו כיסוד האו"ש דחיוב העיר והמדינה אינו חיוב עצמי אלא אך משום הבתים שבתוכה, דשערי העיר חשיבי כמבואר וכניסה לבתים. ואולם מקושתית התוס' ומתירוף הרא"ש נראה שהם נקטו ששערי העיר נתרבו לחיוב מצד עצמם, ולא משום חיוב הבתים שבה. והאריך בזה הגר"ק במסכת מזוזה בכ"מ].

ה) אכן דא קשיא על דברי רעק"א - והיא קושתית האמרי-בינה (או"ח ח) - שלפי הבנת רעק"א יסתרו דברי הרשב"א אהדדי, דבחולין נקט ששותפות גוי אינה פוטרת כנ"ל, ואילו בשבת (קלא) נקט הרשב"א שהשוכר פטור ממזוזה מהתורה לפי שאין הבית שלו. ואמנם יש לנו להבין עיקר שיטת הרשב"א בסברא, שאם נוקט ששותפות גוי חייב הרי דס"ל דאזלינן בתר הדיוור ולא אכפת לן בבעלות, וא"כ מדוע נקט שהשוכר פטור מהתורה. [ואכן הריטב"א (בחולין קלו) וחדושי הר"ן (שם) ויצוין שחדושי הר"ן

יב וקצ"ע לחלק בין עיר לעזרה, שאף בתי העיר הנם חלק מהעיר, וכלשכת פרהדרין בעזרה. אך נראה שאין הקובע רוב שימושי השער אלא רוב הדורים בבתי - דהלא הבתים הם המחויבים במזוזה - הלכך אין להתחשב במספר הנכנסים והיוצאים בשער.

חפצא, הנידון הוא על שם הבית מצד עצמו בלא התייחסות לאדם שדר בביתו ומשתמש באוצר, הלכך אין תורת 'בית דירה' על האוצר. משא"כ לענין מזווה דלדעת השו"ע גדר חיובה הוא חיוב גברא, על כן יש לנו לדון מצד דיור האדם, האם חשיב שדירוי מתפשטים גם לאוצר אם לאו, ובה נקטינן שאף האוצר מהוה משימושי דירתו הלכך חייב.

וכן נוכל לתרץ בזה קושי רעק"א (בתשובה 10) על הרמ"א לפי שיטתו: היאך פסק הרמ"א ששותפות גוי פוטרת ממזווה והלא מבואר בר"ן בנדרים (ר"פ השותפין) בהא דלראב"י מותרים השותפים להשתמש בחצר המשותפת אף כי מודרים זה מזה, משום שבכל זמן שאחד מהם משתמש בחצר, דיינינן שהוברר שבאותו הזמן הוא הבעלים, נמצא שאין אחד מהם נהנה מחברו בשעת שימוש. ואם כן קשה דבבית המשותף לישראל ולנכרי שאין בו דין חלוקה, הלא בזמן שהישראל משתמש בו חשיב ככולו שלו ואמאי פטור ממזווה.

אכן לפי מה שביארנו שלהרמ"א דין מזווה תלוי ביסודו בבית ובבעלות על הבית ולא בדירין נראה דלא קשיא, דהנה הארכנו להוכיח במק"א שאף לדברי הר"ן דאיכא דין 'ברירה' בחלוקת הזמנים, אין הכוונה שבזמן שאחד משתמש הוברר שגוף הבית שייך לו, אלא לעולם בגוף הבית הם שותפים בכל עת [דאל"כ אימתי הוו שותפין, הלא פעמים הוא של אחד לגמרי ופעמים של חברו, ומתי חל דין 'שותפות' על אותו הבית. ואין מחוורים בזה דברי בעל אפיק"י דדין שותפים חל רק בשעה אין אחד מהם משתמש], ורק כלפי השימוש דיינינן שכל אחד בשעת שימוש משתמש מכח בעלות גמורה ואינו משתמש בשל חברו [הלכך מותר במודר הנאה]. הרי שהגוף עצמו שייך לשניהם בכל זמן ורק הגוף-לפירות, כלומר הבעלות על השימוש, היא זו המתחלקת לפי זמנים. ואם כן הרי כיון דהרמ"א נוקט שחיוב מזווה ביסודו הוא חיוב הבית [שלכך שותפות גוי פוטרת, וכן השוכר פטור מדאורייתא], על כן לא מהני מה שכלפי זכות השימוש חשיב שלו באותו הזמן, דמ"מ גוף הבית שייך לישראל ולנכרי. ורק לדעת הסוברים שהמזווה תלויה בדירוי הגברא, בזה יש מקום לסברת רעק"א לחייב בשותפות גוי כי בזמן שדר בו ישראל הרי זכות הדירין הוא בבעלותו הבלעדית. אבל הרמ"א לשיטתו לא סבירא ליה כן אלא העיקר תלוי בבעלות על גוף הבית, ושפיר פטר שותפות גוי.

ואמנם לדעת המרדכי והרמ"א ששותפות גוי פטורה, הרי ס"ל דבעינן בעלות על הבית. ובשיטתם אכן נראה שהשוכר פטור מדרבנן וכמו שנקט רעק"א. אכן מה שנקט הגרעק"א בפשיטות שכך הלכה - נראה שאין הדבר פשוט, שאמנם מצד מה שנקט הב"י כהרשב"א ששותפות גוי חייבת מהתורה, אין הוכחה שהשוכר חייב מדאורייתא, וכמו שהוכחנו משיטת הרשב"א, אך אעפ"כ הדברים מראים שלדעת הב"י השוכר חייב מדאורייתא [וכדעת כמה ראשונים - ע' מנ"ח תכג בדעת החינוך, וכן דעת היראים, וכן מדוקדקת שיטת רש"י כנ"ל] - דהנה פסק בשו"ע שהשוכר פחות משלשים יום פטור, וכתב הש"ך משום דעד שלשים היא דירת עראי. וכתב רעק"א שאין טעם זה מדוקדק שהרי אף לאחר שלשים פטור מדאורייתא מפני שאינו שלו ורק מדרבנן חייב משום שנראה כשלו, אבל עד שלשים הא לא מחזי כשלו, וזהו טעם פטורו. אכן דברי הש"ך כבר מובאים בב"י בשם רבנו מנוח שם, שהטעם לפטור עד שלשים משום שהוא דיור עראי. ומזה משמע שנקט שחיוב השוכר הוא מדאורייתא הגם שאין הבית שלו, אלא דמ"מ בעינן תנאי נוסף דדירוי קבע, הלכך עד שלשים פטור ומשלשים ואילך חייב. נמצא לפי"ז שלשיטתו שותפות גוי חייבת משום דלא בעינן בעלות.

ובזה ארווחנא ליישב דברי השו"ע והרמ"א לשיטתם מקושיות גדולות, דהנה פסק השו"ע שבית האוצר ובית התבן וכד' חייבים במזווה, ואילו בהלכות מעקה (ח"מ תכז) פטר משום דלאו בכלל 'ביתך' ניהו. וכבר עמדו המפרשים מה הפרש יש ביניהם, הלא הנידון אחד בשניהם - האם אוצרות וכד' שאדם נכנס להם לפרקים בכלל 'ביתך' או דלמא בעינן 'ביתך' המיוחד לך, כלומר לדירה עיקרית.

ונראה שלפי האמור נחא שהרי נתבאר דלהשו"ע חיוב מזווה תליא בדירוי וחובת גברא היא, ואילו מעקה ודאי חובת הבית הוא וכמו שהוכיח בדבר אברהם (ח"א לז) דלכו"ע אין השוכר חייב במעקה מדאורייתא אלא מדרבנן. ואם כן, כשאנו באים לדון אם יש לאוצר עצים וכד' שם 'בית דירה', הרי תלוי מצד מה אנו דנים; מצד החפצא של הבית יש לומר שאין בו תורת 'בית דירה' שהרי אין יעודו לדירין אלא לאיחסון. ואולם מצד הגברא הדר בבית ומניח את עציו באוצר, הלא כך היא צורת דירוי האדם, להניח עציו במחסן כדי לפנות את ביתו, וא"כ מסתבר שמצד הגברא דירוי מתפשטים גם למחסן, משא"כ אם אנו דנים מצד הבית עצמו בלא שייכות לגברא - מסתבר דלא נחשבינו כבית דירה. וא"כ בזה שאני מעקה ממזווה, דבמעקה שחיובו חיוב

